

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนและทุกวัย เพื่อให้แต่ละคนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มความสามารถและนำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ที่ได้มุ่งเน้นในการเปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยอาศัยรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการศึกษาที่จัดตามแนวระบบโรงเรียน และการศึกษาที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) แต่จากการดำเนินงานการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนที่ผ่านมาพบว่า มีข้อจำกัดหลายประการที่ไม่สามารถให้บริการแก่ประชาชนโดยทั่วไปได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รัฐบาลจึงมีความพยายามที่ต้องแสวงหาวิธีการจัดการศึกษาที่สามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาค้นคว้าความรู้ได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคลได้อย่างทั่วถึงกว้างขวาง และต่อเนื่องตลอดเวลา โดยไม่มีข้อจำกัดทั้งในด้านเวลา โอกาส สถานที่ วัย เพศ และระยะทาง (สุนทร โคตรบรรเทา, 2524) การศึกษานอกโรงเรียนจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา ปรับปรุงและพัฒนาอาชีพ ตลอดจนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

การศึกษาทางไกล (Distance Education) เป็นการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งที่สามารถให้บริการทางการศึกษาได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น เป็นรูปแบบที่ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตเพราะมีหลักในการจัด คือ เป็นการเรียนระบบเปิดที่เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามความพร้อม ความสะดวก และความสนใจของตน โดยศึกษาจากสื่อประสมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสารชุดวิชา เทปเสียงประจำวิชา หนังสืออ่านประกอบ รายการวิทยุกระจายเสียง และรายการวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น (สมคะเน คำจูน,

2528) ด้วยเหตุนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงนำหลักการในการจัดการศึกษาทางไกลมาจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเรียกวิธีการเรียนนี้ว่า “วิธีเรียนทางไกล” ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนโดยทั่วไปที่พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งจากสถิติการศึกษานอกโรงเรียน ปีงบประมาณ 2538 พบว่า จำนวนนักศึกษาที่เรียนโดยวิธีเรียนทางไกลมีจำนวนมากกว่ววิธีการเรียนแบบอื่น ๆ กล่าวคือ มีผู้ลงทะเบียนเรียนทางไกลระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย รวม 1,798,584 คน ในขณะที่มีผู้ลงทะเบียนเรียนด้วยตนเอง 247,763 คน และเรียนแบบชั้นเรียนเพียง 136,982 คน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2539)

ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญวิธีเรียนทางไกลนั้นผู้เรียนจะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อการเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นสื่อประสม (Multi Media) และเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มเพื่ออภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฝึกทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ หรือการตัดสินใจเลือกการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับตนเองและกลุ่ม (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538) โดยในการพบกลุ่มแต่ละครั้งจะมีครูประจำกลุ่มเป็นผู้คอยสนับสนุนให้ความสะดวกและประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ กำกับดูแลให้การพบกลุ่มไปตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนในหลักสูตรของแต่ละระดับ

ครูประจำกลุ่มการศึกษาทางไกลจึงมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญและยังมีหน้าที่อื่น ๆ ที่สำคัญอีก ได้แก่ การประชาสัมพันธ์และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง งานด้านธุรการและงานทะเบียน การจัดกิจกรรมพบกลุ่ม การแนะแนว การให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาการเรียนของนักศึกษา การวัดและประเมินผล ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535) อย่างไรก็ตามจากการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาแม้จะพบว่าครูประจำกลุ่มเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลให้บรรลุวัตถุประสงค์ แต่ก็ยังปรากฏว่าการพบกลุ่มของนักศึกษาวิธีเรียนทางไกลไม่เป็นไปตามหลักการการพบกลุ่มที่จะใช้ฝึกนักศึกษาในส่วนของจัดการพบกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน แต่ถนัดในการสอนเนื้อหาวิชาการให้โดยตรง ซึ่งเป็นการคลาดเคลื่อนจากวัตถุประสงค์ของการพบกลุ่มที่ต้องการใช้เวลาร้อยละ 60-70 ในการกระตุ้นให้นักศึกษามี

โอกาสที่จะฝึกให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน เป็น ผู้ที่มีความรับผิดชอบ และมีคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ (นฤมล ดันธสุรเศรษฐ์ และ สมประสงค์ วิทย์เกียรติ, 2534) นอกจากนี้ครูประจำกลุ่มส่วนใหญ่จะใช้บุคลากรซึ่งมีหน้าที่ หรือภารกิจหลักในการสอนอยู่ในสถานบันการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นหลัก จึงไม่สามารถ ทำงานได้เต็มเวลา และนัดหมายเวลาเพื่อจัดกิจกรรมกลุ่มไม่สะดวก อีกทั้งขาดเทคนิคการสอน ที่จำเป็นสำหรับครูประจำกลุ่ม และขาดความเข้าใจในเรื่องจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา, 2534)

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ ก็พบ ปัญหาที่คล้ายคลึงกัน เช่น จากงานวิจัยของ มานพ เลาวกุล (2529) ซึ่งทำการศึกษาปัญหาและ ความต้องการของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3-4 ทางวิทยุและ ไปรษณีย์ ในเขตภาคเหนือทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงานพบว่า ขาดความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์จากผู้นำท้องถิ่น ขาดสื่อประชาสัมพันธ์ และขาดการ ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ด้านธุรการพบว่านักศึกษาไม่เข้าใจในกระบวนการเรียน และโครงสร้างของหลักสูตรดีพอ รวมทั้งขาดความเข้าใจขั้นตอนในการลงทะเบียน ด้านการ พบกลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม พบว่าระดับความรู้เดิมของนักศึกษาแตกต่างกัน ทำให้ลำบากต่อการ เรียนการสอนและนักศึกษามาพบกลุ่มไม่สม่ำเสมอ ด้านการประเมินผลพบว่า มีปัญหาในการ จัดทำคะแนนระหว่างภาคเรียน

อุษา เทียนทอง (2530) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพบกลุ่มของครูประจำกลุ่ม พบว่า ครูประจำกลุ่มขาดทักษะที่จะปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม จึงเน้นด้านเนื้อหาวิชาตามที่คุณเรียน ต้องการ

สิรินาฏ ราชเดิม (2534) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย ในเขตการศึกษา 3 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูประจำกลุ่ม พบว่า ครู ประจำกลุ่มต้องเป็นผู้กระตุ้นให้นักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ต้องกระตุ้นให้นักศึกษากล้า แสดงออก เป็นผู้ให้คำแนะนำในการเรียนด้วยวิธีเรียนทางไกล เป็นผู้สามารถชี้แนะแหล่งความรู้ให้นักศึกษาไปค้นคว้าและเป็นผู้ประสานงานระหว่างนักศึกษากับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด

ดิเรกภัทร์ สุวรรณชาติ (2537) ได้ศึกษาปัญหาการพบกลุ่มด้านกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของนักศึกษาผู้ใหญ่ทั่วโลก ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ในกลุ่มนักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีปัญหาการพบกลุ่มต่างกันในเรื่อง ครูประจำกลุ่มไม่จัดให้มีการอภิปรายประเด็นปัญหา ขาดการส่งเสริมให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่มีการมอบหมายงานล่วงหน้า ขาดการนำเอาปัญหาที่ยังแก้ไม่ได้มาแก้อีกครั้ง ไม่ได้มอบหมายให้นักศึกษาติดตามปัญหาของแต่ละชุมชน ไม่ได้จัดให้นักศึกษาปฏิบัติการแก้ปัญหาที่ชุมชนจริง กิจกรรมไม่สามารถเอาความรู้ไปปฏิบัติจริงได้ และขาดการประเมินผลการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง

และจากงานวิจัยของ ทรงชัย สิทธิพันธ์ (2537) ที่ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษาทางไกลในจังหวัดสมุทรปราการ ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ และการแนะแนว ด้านธุรการและงานทะเบียน ด้านการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการวัด และการประเมินผล และด้านการปฏิบัติงานหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่า ครูประจำกลุ่มที่มีสถานภาพสมรส ระดับชั้นที่สอนและสถานภาพการทำงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาในด้านต่าง ๆ แตกต่างกันดังนี้ การรายงานผลการปฏิบัติงานไม่ได้รายงานตามที่เป็นจริง ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ขาดข้อมูลในการแนะแนวการเรียน ด้วยตนเองของนักศึกษาทางไกล ขาดความรู้ด้านการประชาสัมพันธ์และการแนะแนว เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงานทะเบียนและการแจ้งผลสอบ ขาดการวางแผนการพบกลุ่มระหว่างครูประจำกลุ่มกับนักศึกษา และการเก็บคะแนนระหว่างภาคเรียนไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอน

นอกจากนี้จากรายงานผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียนของ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 2 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครูซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยป้อนที่ชี้ให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียนก็พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของครูและการทำแผนการสอน การพบกลุ่มของครูยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ คือ 90 % : 84 % และ 80 % : 60 % (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 2, 2538) อีกทั้งจากการนิเทศก์ติดตามผลของหน่วยศึกษานิเทศก์พบสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับครู ได้แก่ ในการมาปฏิบัติงานของครูบางส่วนไม่ปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนด มาปฏิบัติงานไม่เต็มเวลา การทำแผนการสอนไม่ต่อเนื่อง ทำให้มีผลต่อการสอนและการใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับนักศึกษา ขาดการให้การแนะแนว นักศึกษาในแต่ละหมวดวิชาทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน การวัดผลระหว่างเรียน

ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2538)

จากข้อมูลที่กำลังกล่าวมาแล้วนี้ จะเห็นว่าครูประจำกลุ่มมี หน้าที่ต้องรับผิดชอบมากมาย และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ให้บรรลุเป้าหมาย แต่ก็ยังพบว่า การปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มต้องประสบกับปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ถึงแม้ว่ากรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดบทบาทและภาระงานสำหรับครูประจำกลุ่มไว้ค่อนข้างชัดเจน ก็ยังไม่แน่ใจว่าครูประจำกลุ่มจะได้ปฏิบัติบทบาทนั้นจริง ๆ เพียงใด ดังที่ จารีพรธ รุ่งช่วง (2536) กล่าวว่า

ในเรื่องรายละเอียดและวิธีการปฏิบัติงานนั้นเป็นสิ่งที่ครูประจำกลุ่ม จะเป็นผู้จัดทำเอง นอกจากนั้นครูแต่ละคนจะต้องแยกย้ายกันไปปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบโดยอิสระ ต้องตัดสินใจวางแผนการทำงานเอง จัดเรื่องเวลา สถานที่พบกลุ่มเอง ดังนั้นรูปแบบการปฏิบัติงานจึงน่าจะมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับความคิดตัดสินใจของครูแต่ละคน จึงกล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพของการสอนและคุณภาพของการศึกษาทางไกลในสภาพปัจจุบันขึ้นอยู่กับความสามารถและความรับผิดชอบของครูประจำกลุ่มแต่ละคน

ด้วยเหตุนี้สมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนา ประกอบกับขณะนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้มุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยมอบให้หน่วยศึกษานิเทศก์เป็นผู้รับผิดชอบดูแลเพื่อรักษาระดับมาตรฐานของผู้สำเร็จการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยกำหนดแนวทางในการพัฒนาไว้อย่างเป็นระบบ คือ พัฒนาปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลผลิตให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายขององค์การเป็นหลัก (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2538) ซึ่งครูประจำกลุ่มก็เป็นปัจจัยป้อนที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียน เพราะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้กระบวนการเรียนการสอนทางไกลประสบผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นครูประจำกลุ่มจึงควรได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดเป็นนโยบายข้อหนึ่งว่า “มุ่งพัฒนาบุคลากรของกรมการศึกษานอกโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน การดำเนินงานในรูปของโครงการ การประสานงานและการบริหารงาน ตลอดจนการพัฒนา

บุคลากรจากหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้สามารถเป็นเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน” ซึ่งถ้าหากครูประจำกลุ่มได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีสมรรถภาพทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ ก็ย่อมจะส่งผลถึงผลผลิตทางการศึกษานอกโรงเรียน คือ นักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มใน 5 ด้าน คือ ด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงานด้านธุรการ และงานทะเบียน ด้านการจัดกิจกรรมพบกกลุ่ม ด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งสมรรถภาพเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถ และทักษะที่ครูประจำกลุ่มควรมี โดยวิเคราะห์จากบทบาทหน้าที่ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดไว้ การศึกษาระดับความต้องการนี้ศึกษาตามการรับรู้ของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลทุกระดับชั้นในกรุงเทพมหานคร

เนื่องมาจากกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศที่มีความเจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน ทำให้กรุงเทพมหานครเป็นตลาดแรงงานขนาดใหญ่ที่มีประชากรหลังไหลเข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพมากมาย แต่ก็ยังพบว่า มีประชากรอยู่ไม่น้อยที่ขาดโอกาสทางการศึกษาจากการศึกษาความต้องการที่จะได้รับการศึกษาของประชากรในกรุงเทพมหานคร มีข้อสรุปที่น่าสนใจว่ามีความต้องการที่จะยกระดับการศึกษาของประชาชนวัยแรงงาน มีความต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนแออัดและชุมชนก่อสร้าง และต้องการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับคนชรา คนพิการ สตรีอาชีพพิเศษ และผู้ทุกข์ยากเดือดร้อนเป็นพิเศษ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2537) ดังนั้นเพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง จากเดิมที่มีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เพื่อให้บริการทางการศึกษานอกโรงเรียนเพียงแห่งเดียว ซึ่งสามารถจัดบริการทางการศึกษานอกโรงเรียนทุกประเภทได้ปีละประมาณ 269,314 คน (ปี 2535) หรือประมาณร้อยละ 5.9 ของประชากรที่อยู่นอกระบบโรงเรียนของกรุงเทพมหานคร และร้อยละ 4.5 ของประชากรกรุงเทพมหานคร ซึ่งนับว่าบริการได้น้อยมากสาเหตุสำคัญที่ไม่สามารถจัดได้ครอบคลุม เพราะกรุงเทพมหานครมีอาณาเขตพื้นที่กว้างขวางมีการปกครองแบ่งออกเป็น 38 เขต ประชากรมีเป็นจำนวนมากและมีความต้องการการศึกษาเพิ่มขึ้นทั้งในด้านปริมาณ รูปแบบ และประเภทของการได้รับบริการที่หลากหลาย

ดังนั้นกรมการศึกษานอกศึกษาโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นเป็น 4 แห่ง กระจายตั้งอยู่ในเขต 4 มุมเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยมีอาณาเขตและหน้าที่ความรับผิดชอบกระจายครอบคลุมพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร เพื่อให้บริการทางการศึกษานอกโรงเรียนทุกรูปแบบกับประชากรที่อยู่นอกระบบโรงเรียน และประสานงานให้เกิดการศึกษานอกโรงเรียนขั้นแก่ประชาชนในพื้นที่ของกรุงเทพมหานครอย่างทั่วถึง กลุ่มเป้าหมายในการรับบริการทางการศึกษานอกโรงเรียนจึงมีความหลากหลาย มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีบริบทที่แตกต่างกันไป ครูประจำกลุ่มซึ่งปฏิบัติงานกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ จึงต้องมีความเข้าใจในความแตกต่างเหล่านี้ มีความรู้ความสามารถและทักษะที่เหมาะสมกับงานที่ต้องปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้สมรรถภาพของครูประจำกลุ่มจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อจะได้สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าครูประจำกลุ่มในกรุงเทพมหานครต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านใดบ้าง เพียงใด และด้วยวิธีการใด อีกทั้งศึกษาเปรียบเทียบว่าครูประจำกลุ่มในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครทั้ง 4 แห่ง มีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกันหรือไม่ และแตกต่างในด้านใดบ้าง ซึ่งผลจากการวิจัยจะทำให้ทราบระดับความต้องการและวิธีการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนพัฒนาครูประจำกลุ่มต่อไป อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีการพัฒนาคุณภาพตามไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ระหว่างศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1-4

สมมติฐานของการวิจัย

เนื่องจากในกรุงเทพมหานครมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมาย ถึง 4 แห่ง กระจายอยู่ในเขต 4 มุมเมือง ซึ่งมีลักษณะพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันไป ดังนั้นจึงอาจมีผลต่อสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า ครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิถีเรียนทางไกล ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1-4 มีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัย คือ ครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิถีเรียนทางไกล ที่ปฏิบัติงานในภาคเรียนที่ 1/2539 (เดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม) ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 แห่ง ดังนี้

1.1	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1	จำนวน	322 คน
1.2	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 2	จำนวน	219 คน
1.3	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3	จำนวน	190 คน
1.4	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4	จำนวน	435 คน
		รวมจำนวน	1,166 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

2.1 ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม โดยสมรรถภาพที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้วิเคราะห์มาจากบทบาทหน้าที่ของครูประจำกลุ่มที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดไว้ สรุปเป็นสมรรถภาพ ที่ครูประจำกลุ่มต้องมี 5 ด้าน คือ

- 2.1.1 สมรรถภาพด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงาน
- 2.1.2 สมรรถภาพด้านธุรการและงานทะเบียน
- 2.1.3 สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมพหุกลุ่ม
- 2.1.4 สมรรถภาพด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา
- 2.1.5 สมรรถภาพด้านการวัดและการประเมินผล

2.2 วิธีการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มที่กำหนดในงานวิจัยนี้ ได้แก่

- 2.2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 2.2.2 การสัมมนา
- 2.2.3 การบรรยายทางวิชาการ
- 2.2.4 การศึกษาดูงาน
- 2.2.5 การเผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการ
- 2.2.6 การฝึกอบรมทางไกล

2.3 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 แห่ง ได้แก่

- 2.3.1 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1 (ศน.กทม.1)
- 2.3.2 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 2 (ศน.กทม.2)
- 2.3.3 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3 (ศน.กทม.3)
- 2.3.4 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 (ศน.กทม. 4)

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. สมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ศึกษาเฉพาะสมรรถภาพในการปฏิบัติงานด้านความรู้ และทักษะเท่านั้น โดยไม่สอบถามถึงทัศนคติด้วย เพราะเหตุว่าทัศนคติเป็นสิ่งที่ยากที่จะสอบถามจากความคิดเห็นเพียงอย่างเดียว

2. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลของครูประจำกลุ่มในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครเท่านั้น การนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ที่อาจมีบริบทที่แตกต่างกัน ควรคำนึงถึงข้อจำกัดนี้ด้วย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สมรรถภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้และทักษะที่ครูประจำกลุ่มพึงมีในด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงาน ด้านธุรการและงานทะเบียน ด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม ด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา ด้านการวัดและประเมินผล เพื่อให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความประสงค์ของครูประจำกลุ่มที่จะได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน และระดับความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาในแต่ละสมรรถภาพนั้นมากน้อยแตกต่างกัน

วิธีการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึง วิธีที่มุ่งเสริมสร้างให้ครูประจำกลุ่มได้เพิ่มพูนสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การบรรยายทางวิชาการ การศึกษาดูงาน การเผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการ การฝึกอบรมทางไกล และวิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสม

ครูประจำกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่ผ่านการอบรมเพื่อเป็นครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ และได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมการพบกลุ่ม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1-4

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร หมายถึง สถานศึกษาในราชการบริหารส่วนกลาง สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน รับผิดชอบจัดทำนโยบาย ส่งเสริม ประสานงาน สนับสนุน และจัดการให้บริการทางการศึกษานอกโรงเรียนแก่ประชาชนในกรุงเทพมหานคร ใน 4 เขตพื้นที่ ได้แก่

1. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1 (ศน.กทม. 1) รับผิดชอบพื้นที่ในเขตบางกอกน้อย บางพลัด บางกอกใหญ่ ภาษีเจริญ ดลิ่งชัน ธนบุรี คลองสาน บางขุนเทียน จอมทอง ราษฎร์บูรณะ หนองแขม
2. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 2 (ศน.กทม. 2) รับผิดชอบพื้นที่ในเขตดุสิต บางซื่อ พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย พญาไท สัมพันธวงศ์ ราชเทวี สาทร ปทุมวัน บางรัก ดินแดง
3. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3 (ศน.กทม. 3) รับผิดชอบพื้นที่ในเขตพระโขนง ห้วยขวาง ยานนาวา คลองเตย บางกะปิ ลาดพร้าว บางคอแหลม ประเวศ จตุจักร สวนหลวง
4. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 (ศน.กทม. 4) รับผิดชอบพื้นที่ในเขต บึงกุ่ม หนองจอก มีนบุรี ลาดกระบัง บางเขน และดอนเมือง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความต้องการของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญวิธีเรียนทางไกล เกี่ยวกับสมรรถภาพในการปฏิบัติงานที่ต้องการได้รับการพัฒนาและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสม
2. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ในการจัดโครงการพัฒนาครูประจำกลุ่มให้มีคุณภาพ เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริง
3. เพื่อกระตุ้นให้ครูประจำกลุ่มได้ตระหนักถึงสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน และพยายามปรับปรุงตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย